

ÄRRÄKOULU

R

Suomen kielen R-ääne on kaikista äänneistä vaikein. Siinä kieli asetetaan ensin kupin muotoisena ylätuhampaiden taakse. Sitten keuhkoista tuleva ilmavirta täryttää nopeasti rentoa kieltä.

R-virheet ovat esikoulu- ja alakouluikäisillä tavallisia, mutta suurin osa lapsista oppii sen ennen kymmenettä ikävuotta. R-äännettä voi myös harjoitella, jos virhe häiritsee lasta itseään. Hyvä aika harjoittelun aloittamiselle on eskari-ikä, mutta jotkut ovat valmiita harjoittelemaan jo 5-vuotiaina.

Harjoittelussa säännöllisyys on tärkeää. Harjoitustuokion ei tarvitse kestää kuin muutaman minuutin kerrallaan, mutta harjoittelun tulisi olla päivittäistä. Harjoituksia voi tehdä tästä oppaasta pöydän ääressä, mutta harjoitella voi myös autossa, kauppareissussa tai missä tahansa muuallakin. Toistoja tarvitaan runsaasti!

Jos lasta ei aina huvittaisi harjoitella, voitte sopia, että jokaisesta harjoituskerrasta merkitään ruksi esim. kalenteriin ja kymmenen ruksin jälkeen voi saada jonkin pienen palkkion. Älä palkitse pelkistä onnistumisista, vaan huomioi ahkeruus ja yrittäminen. Kaikki eivät opi äännettä ihan hetkessä.

Harjoittelun 3 osa-aluetta ovat:

KUUNTELUHARJOITUKSET

Nimetkää alla olevat kuvat ja miettikää, kuuluuko sanoissa /r/:ää. Aikuinen voi liioitella täryä, jos lapsen on vaikea kuulla sitä.

Lisätehtäviä:

- 1) Miettikää tuttujen henkilöiden nimiä, kotoa löytyviä tavaroita, ostoksia kauppareissuilla jne. Missä sanoissa on /r/-äännettä ja missä ei? Kirjoita tähän /r/-sanoja!
- 2) Katsokaa jotakin lapselle mieluista kirjaa yhdessä. Löydättekö sieltä sanoja, joissa on /r/? Kirjoittakaa tähän!

SUUN JA KIELEN LIIKKEET

Leiki lapsen kanssa leikkejä, joiden avulla hän oppii tiedostamaan kielen ja huulien liikkeitä: maiskutuksia, läpätyskiä, puhalluksia, vihellyksiä ym. leikkejä. Katsokaa peilistä, miten kieli nousee ylös ja mihin asentoihin kieltä voi laittaa. Jos liikkeet ovat vaikeita, aloittakaa niistä, mitä lapsi osaa. Tavoitteena olisi, että lapsi oppisi liikuttamaan kielenkärkeään nopeasti ja notkeasti ilman leuan mukaantuloa.

Etsi R:n paikka
yläetuhampaiden takaa.
Liikuttele kieltä pitkin
kitalakea edestä taakse.
Käännä sitten kieli
rullaksi niin, että kielen
keskiosa työntyy ulos.
Leuan pitäisi pysyä
paikallaan.

Nosta kielenkärki
ylähuulen päälle
kohti nenää. Kokeile
samaa myös niin,
että koko ylähuuli
peittyä.

Tee kielestä kuppi.
Liikuta sitten kieltä
nopeasti sisään ja
ulos, ihan kuin latkisit
kermaa kuin kissa!

Liimaa kielenkärkesi
suun kattoon.
Pystytkö liikuttamaan
leukaasi ylös ja alas
kieltä liikuttamatta?

Liikuta kieltäsi
edestakaisin
suupielestä toiseen.
Leuka pysy paikallaan.

Liikuta kieltäsi
hampaita pitkin kuin
pesisit niitä.

Liikkeiden hallinta ei vielä
takaa R:n oppimista. Siirry
sii seuraavalle sivulle.

ÄÄNNEHARJOITTELU

D

N

R on vähän arka äänne. Se asuu suutalon yläkerrassa eikä uskaltaisi oikein tulla ulos. D ja N yrittävät houkutella sitä esiin. Osaatko sanoa DN DN DN oikein napakasti? Jos se on vielä vaikeaa, aloita harjoittelu tavuilla DEN DEN / DIN DIN / DON DON / DUN DUN jne.

Tavoitteena on saada D-tavut nopeiksi ja rennoiksi. D ei saa karata hampaiden väliin T:ksi. Tavutoistoja olisi hyvä tehdä joka päivä

Lisää vinkkejä äänneharjoitteluun:

Lataa tablettiin sovellus Leaping Leo (Outloud). Leijona suorittaa erilaisia ratoja ja pomppaa ylös aina, kun lapsi toistaa ”den den den”-tavuja.
Anna lapsen pelata Angry Birdsiä. Aina, kun ritsaa venytetään, lapsi toistaa ”den den den”-tavua ja yrittää saada kielestä pärähdyksen, kun ritsa vapautetaan.
Tehkää äänneharjoittelua autossa. Aina, kun vastaan tulee auto, lapsi voi aloittaa tavutoiston ja toisen auton lähestyessä toisto nopeutuu. Kun auto on mennyt ohi, voi pitää pienen tauon.
Kokeile d-tavutoistoja selinmakuulla esim. säkkituolissa niin, että pää taipuu hieman taaksepäin. Kokeile myös pomppimista (trampoliini!), jalan polkemista tai heilumista.
Mitä /r/-sanoja keksitte kuunteluharjoitus-kohdassa sivulla 2? Korvatkaa sanojen /r/-äänne /d/:llä (esim. haadukka, telkkadi, deppu jne.). Se ei vielä ole ihan oikea /r/, mutta kieli on jo oikeassa paikassa ja oikeassa asennossa suussa ja saattaa vahingossa pärähtää /r/:ksi. Toistakaa sanoja nopeasti peräkkäin (kodtti-podtti-kodtti-podtti).
Pelatkaa Junior Aliasta tai Laiva on lastattu -peliä. Korvatkaa kaikki /r/-äänteet /d/:llä.
Sopikaa jokin hetki päivästä, jolloin puhutte pelkkää ”D-kieltä” eli korvaatte puheessanne kaikki /r/-äänteet /d/:llä. D-kieltä voi puhua vaikka pelituokiolla, iltatoimien yhteydessä tai kauppareissulla. Kokeilkaa myös kirjanlukuhetkeä D-kielellä.

Lopuksi:

Oppiminen voi viedä aikansa, jotkut oppivat parissa viikossa ja toisilla taas voi mennä useampi kuukausi. Sairaana ei tarvitse harjoitella ja lomaakin voi välillä pitää, mutta muistathan, että tuloksia voi saada vain toistojen kautta.

Harjoitushetkien olisi tarkoitus olla mukava yhdessäolohetki. Muista kehua lasta myös pienistä edistysaskelista tai sitkeästä yrittämisestä. Yhdistä harjoittelua johonkin lapselle mieluisaan tekemiseen.

Joskus käy niin, että lapsi oppii r-äänteen, mutta ei muista käyttää sitä puheessaan. Tehkää tällöin sopimus, että vanhempi saa tiettyinä aikoina muistuttaa oikeasta ääntämisestä (esim. puolen tunnin ajan joka ilta / peli- tai leikkihetkillä jne.), mutta muina aikoina lapsen ääntämiseen ei puututa.

Useimmilla lukemaan oppiminen vauhdittaa uuden äänteen käyttöönottoa. Ole kärsivällinen.

Jos oppimista ei tapahdu ahkerasta harjoittelusta huolimatta tai jos lapselta puuttuu vielä useampi äänne kuin pelkkä /r/, voit ottaa yhteyttä Perheneuvonnan puheterapeuttiin Suvi Hakalaan: p. 050 361 3803 / suvi.hakala@hameenkyro.fi

Iloisia harjoitushetkiä!